

Židovská tradice

Judaismus je souhrn tradic, zvyků, kultury Židů a náboženství, ale není jen striktním dodržováním předpisů, modliteb a oslav svátků, je to způsob života.

Židovská tradice vychází z hebrejských biblických knih, **Tory** (viz též strana 291) a knihy proroků a spisů, která podle tradice obsahuje 613 příkazů – **micvot** (hov. dobré skutky), které určitá část Talmudu (viz též strana 291) dále podrobně rozvádí do podoby nábožensky závazného zákoníku – **Halacha**. Halachou rozumíme soubor náboženských pravidel, jejichž konečná podoba byla dotvořena koncem 16. století, týkají se veškerých aspektů lidského života – od právní vědy, náboženských povinností, etiky, teologie, filosofie, estetiky, vědy a samozřejmě rodinného života. Neustálé **studium** a interpretace Talmudu a Tory se staly po zboření Chrámu a vyhnání Židů z Izraele jednotícím prvkem mezi Židy v celé diaspoře (viz kapitola náboženství). Judaismus neustále zdůrazňuje studium Tory, na jehož základě člověk volí mezi dobrem a zlem ve svém jednání, protože v judaismu jsou důležité především činy. Studium Tory jako teorie směřuje k praxi, to jest k lidskému jednání.

Již od starověku toto studium Tory a Talmudu zajišťoval systém židovských škol od Chederu (základní náboženská škola), Bejt Midraše (druhý stupeň) a především **ješivy**, což je pokročilejší stupeň studia Talmudu. Tento typ židovských škol v tradičních židovských komunitách funguje dodnes.

Židovské tradice a zvyky tvoří zásady praktického života při bohoslužbách i v osobním životě. Místem bohoslužby je synagoga (dům shromáždění), která je i místem výuky, společenské centrum. Většinou se jedná o samostatnou budovu, kde dominantní část tvoří prostorný modlitební sál. Dvě nejdůležitější místa v sále jsou **aron ha-kodeš** (schrána na Toru), většinou umístěný na východní stěně nebo směrem k Jeruzalému, a **bima** (podium), na které se předčítá z Tory. Dveře svatostánku zakrývá synagogální opona (parochet) a nad ní je pověšeno věčné světlo. V tradičních synagogách se ženy a muži modlí odděleně. Veřejné pobožnosti se mohou konat jen za přítomnosti tzv. modlitebního minima (minjan), tj. deseti dospělých mužů starších 13 let. Duchovním vůdcem obce je rabín, který má při bohoslužbě většinou funkci kazatele. Bohoslužbu vede kantor (chazan), který zná pořádek modliteb a jejich nápěvy. Muži jsou povinni v synagogách mít pokrytou hlavu a v tradičních kruzích nosí muži stále na hlavách čepičku, tzv. kipu či jarmulku. K modlitební výbavě muže patří i modlitební řemínky (tfilin) a modlitební šál (talit).

V židovské domácnosti se židovské zvyky projevují navenek například v podobě **mezuzy**, což je malá schránka s posvátným pergamenem umístěná na pravé veřejí dveří. K tradiční domácnosti patří modlitební knihy, šabatové a chanukové svícny, poháry na víno na posvěcení svátků. Typické je zachovávání rituální čistoty v oblasti jídla, tzv. **kašrutu**.

Židovská tradice

Podle tohoto zvyku se pokrmy dělí na rituálně čisté (povolené) a nečisté (zakázané) a dále pak na masité, mléčné a neutrální. K zakázaným surovinám patří například vepřové maso, plody moře nebo králík. Povolena zvířata musejí být absolutně zdravá a být zabita předepsaným způsobem (šchita), jedním řezem. Všechna krev musí být z masa odstraněna. Dále je zakázáno míchání mléčné a masité stravy, proto bývají v kuchyni dvě oddělené sady nádobí. K rituální čistotě patří také návštěva rituální lázně – **mikve**, s čistou přírodní vodou.

Jedním ze symbolů judaismu osobního života je **obřízka** (brit mila), která je prvním náboženským obřadem pro chlapce konající se osmý den po jeho narození. Provádí ji mohel (obřezávač) a chlapec po ní dostává své jméno. Dívky dostávají jméno dříve než chlapci při prvním šabatu po narození. Dalším důležitým mezníkem je dosažení náboženské dospělosti, pro chlapce věk 13 a pro dívku 12 let. Tento obřad, který se koná v synagoze a při kterém jsou chlapec či dívka poprvé povoláni k Toře, se nazývá **Bar/Bat Micva**.

Manželstvím se v judaismu naplňuje jeden z hlavních příkazů Tory a je považováno za posvátné. Svatebnímu obřadu předchází sepsání svatební smlouvy (ketuba),

Židovská tradice

kteřá stanovuje práva a povinnosti manželů. Vlastní obřad se koná většinou v synagoze, pod baldachýnem (chupa), který symbolizuje budoucí domov manželů. V případě nutnosti je rozvod povolen a jeho právní podobu vyjadřuje rozvodová listina (get).

V nemoci a ve smrti nezůstává člověk opuštěn a pečují o něj kromě členů rodiny i členové tzv. **pohřebního bratrstva** (chevra kadiša), kteří také pomáhají pozůstalým, vdovám, sirotkům a chudým. Především se však starají o poslední věci člověka spojené s rituální očišťovinou mrtvého a samotným pohřbem. K jejich dalším aktivitám patří vybírání peněz či milodarů (cdaka), které podle nutnosti rozdělují mezi potřebné.

Jednotná židovská tradice se od konce 19. století, od dob tzv. židovské emancipace (haskala) začala dělit do několika směrů. Nejdříve se vydělilo **reformní hnutí**, které zpochybnilo trvalou platnost neměnného židovského zákona, např. víry v příchod Mesiáše, dodržování rituálních předpisů či božského původu Tory. Jako reakce na tento směr vznikla **ortodoxie**, která usilovala o zachování tradičního přístupu v judaismu. Mezi lidovými vrstvami se zrodilo hnutí se silnými náboženskými a mystickými kořeny – **chasidismus**. Z tzv. historického judaismu se postupně vyvinul konzervativní směr, který zachovával tradiční hodnoty za předpokladu jejich přizpůsobení modernímu životu.

V rámci judaismu je možná i konverze (gijur), která probíhá podle daných pravidel za přítomnosti tří rabínů. Žadatel o gijur se musí pečlivě připravovat, studovat židovské zvyky a Toru, bývá poučen o všech obtížích a povinnostech spojených s židovstvím.

Podle ortodoxního výkladu je Židem ten, kdo se narodil z židovské matky nebo konvertoval. Podle dalších směrů, např. reformního, je Židem i ten, kdo má aspoň jednoho z prarodičů Žida. Jsou lidé, kteří splňují ortodoxní definici Žida, ale aktivně se nijak neúčastní náboženského života, a naopak jsou lidé, kteří mají jen vzdálené židovské příbuzné a židovství je pro ně způsobem života.

Pozn.: Informace o židovském kalendáři a židovských svátcích jsou součástí aktivity Židovský kalendář a svátky – str. 301 až 308.

